

"יש הורים שרוצים לדלג על השנה האחרונה בגן - וזו טעות"

בני הזוג שי ומולי אפרת, הוא ד"ר לפסיכולוגיה והיא ד"ר לחינוך, חברו יחד לכתיבת מאמר על המעבר מהגן לכיתה א' - והקשיים הכרוכים בו • בתיה גליק

כיתה א' בבית הספר "מרחבים", ראשון לציון. (למצולמים אין קשר לנאמר בכתבה) צילום ארכיון מוטי מילרוד / הארץ

"יש ילדים שעוברים מהגן לכיתה א' צעירים מדי, ללא בשלות רגשית. זה מקשה עליהם את המעבר ועלול לפגוע גם בהישגיהם הלימודיים", כך אומר ד"ר שי אפרת, ד"ר לפסיכולוגיה, יועץ חינוכי, מטפל בדרמה ומורה. "ילדים צריכים לשחק, וכך הם לומדים באמת. אסור לנו לפגוע בזכות שלהם להיות ילדים ולקצר את הילדות שלהם". במאמר "מעבר ילדי גן לכיתה א' - היבטים תיאורטיים ומעשיים", שפורסם באתר "הגן העתידי בגישה הדיאלוגית", הוחר ד"ר שי אפרת לרעייתו, ד"ר מולי אפרת, ד"ר לחינוך, גננת, מדריכת גננות ומפתחת הגישה הדיאלוגית בגן הילדים מטעם משרד החינוך. יחד הם מקיפים את הנושא משני צדדים - שי מעבודתו בכתי הספר, ומולי מעבודתה בגני הילדים.

"מה שחשוב במעבר לכיתה א' הוא המוכנות הרגשית, ולא הדיקטטית", מדגישה מולי. "צריך לעזור לילד לפתח כישורים רגשיים, להיות עצמאי, במשחק או באוכל, להתמודד עם מצבי קונפליקט ועם התקפי זעם. בעבר גם מורים וגם הורים חשבו שמוכנות לכיתה א' זה כישורים דידיקטיים; כיום מבינים שלא צריך לשבת עם הילדים על דפי עבודה כדי ללמוד אותיות ומספרים, אלא להעביר הכל דרך משחק וחוויות, מתוך הרברים שקורים לילד ומעניינים אותו, ודרך זה מגיעים גם לכל הרברים מבחינה דידיקטית".

אבל גם אם יותר ויותר אנשי מקצוע מבינים שהנקודה הרגשית במעבר לכיתה א' היא לא הצד הדידיקטי אלא המוכנות הרגשית, על הגננות מופעל לחץ, הן מצד ההורים והן מצד בתי הספר. מולי: "אני שומעת מגננות שהורים שואלים אותן 'איך את מכינה את הילדים לבית הספר?'. הלחץ קיים גם מצד בתי הספר, שמתלוננים על כך שהילדים לא הגיעו מוכנים מהגן. צריכות להיות לילדים מיומנויות אלפביות", היא מדגישה, הם צריכים רצות לקרוא ולכתוב, ואוצר המילים שלהם צריך לגדול, אבל זה צריך לקרות תוך כדי דברים אחרים. ככלל, לא צריך 'להכין' אותם, אלא להיות שם בשבילם".

יש הורים שלא סומכים על המערכת ורושמים את ילדיהם לסדנאות הכנה לכיתה א'. למה הם עושים זאת?

שי: "עוברים על הפחד של ההורים ועל הבורות, במיוחד בקרב הורים לילדים בכורים. המעבר לכיתה א' קשה להורים, יש חששות ופחדים, והגופים שמציעים סדנאות כאלה מבטיחים מוכנות דידיקטית וקוגניטיבית - מה שמכניס אווירה של תחרות ולחצים מיותרים". אבל התחרות והלחצים נמשכים גם עם המעבר לבית הספר, ובכיתה א' מדברים הרבה על מדידה, ציונים ומבדקים. שי: "יש הרבה לחץ על המורים לעמוד בקצב

ויום הלימודים נמשך ארבע עד חמש שעות, עם הפסקות ארוכות. "נותנים לילדים זמן חופשי, לא מלחיצים אותם בשיעורי בית או מבחנים, והדגש הוא על חברה ויצירתיות", הוא מציין.

במאמר מסבירים ד"ר שי אפרת וד"ר מולי אפרת איך בכל זאת, על פי תפישתם, יש להכין את הילד למעבר לכיתה א', ומתחילים במה שלא צריך לעשות. סדנת הכנה היא מסר לא נכון, הם כותבים, כאילו משהו לא בסדר אצל הילד. זה מסר מלחיץ כלפי ההורים, וגם כלפי הילדים, והוא מיותר ומוזיק.

"צריך לבדוק מה הילד צריך מאיתנו, ולא מה אנחנו רוצים שהוא יהיה", הם מדגישים. כדי להקל על הילד עליו לדעת לאן הוא עובר, להכיר את בית הספר ואת האנשים שיקבלו שם את פניו - וגם לדעת למי יוכל לפנות כשיוזקק לעזרה. המסר של ההורה, הגננת והמורה צריך להיות: אני אתן לך יד ואלווה אותך, אך אני לא אאמן אותך כדי שתתאים לבית הספר או כדי שתצליח בבית הספר, כי אני סומך עליך שתצליח. המטרה היא ליווי במעבר לכיתה א' ולא אימוץ ותיווך.

הם מציעים לצוות החינוכי, הגננת ובית הספר, לבנות יחד תוכנית מעברים הנמשכת לאורך כל השנה, וכוללת מפגשים בין ילדי הגן לילדי כיתה א', מפגשים אישיים עם הגננת ומפגש עם המורה, שתגיע לגן. להורים הם מציעים, בין היתר, לבקר עם הילדים בחצר בית הספר באופן עצמאי בשעות אחר הצהריים כדי שיכירו את המקום. אין כל צורך בחוברות עבודה של מוכנות לכיתה א', הם מדגישים: סוג עבודה זה מעיק על הילד, משעם אותו ויכול ליצור אנטגוניזם והתנגדות. •

ומורה בבית ספר יסודי, אני רואה את ההשלכות. רוב הילדים שעולים צעירים, מתחת לגיל שש, סובלים מקשיים בבית הספר, במיוחד קשיים רגשיים, ולפעמים גם קשיים לימודיים שנובעים מחוסר בשלות.

"הקשיים מלווים אותם עד סוף בית הספר היסודי, וחבל. לפעמים השיקולים של ההורים בוותיר על שנת הגן האחרונה הם לא הישגיים,

מסוים, יש ציפיות שהילדים יגיעו מהגן עם בסיס קריאה וחשבון. הבעיה היא ההתעלמות מהצד הרגשי, מהצרכים של הילד ומהיכולות שלו. קשה לעבור מסביבה יצירתית לשיבה ליד שולחן 5-6 שעות ביום, לצד הצורך ללמוד; המעבר מהגן לבית הספר הוא חד בהיבטים הרגשיים וההתפתחותיים, ולא בהישגיים". על רקע זה חשוב לד"ר אפרת להשמיע

ד"ר שי אפרת: "יש ציפיות שהילדים יגיעו מהגן עם בסיס קריאה וחשבון. הבעיה היא ההתעלמות מהצד הרגשי, מהצרכים של הילד ומהיכולות שלו. קשה לעבור מסביבה יצירתית לשיבה ליד שולחן 5-6 שעות ביום"

אלא חברתיים", הוא מוסיף, "כי קבוצת החברים של הילד עולה לבית הספר והם חוששים שהוא יהיה בודד בגן. אבל הילד ירכוש חברים חדשים. החששות הם בעיקר של ההורים הפוחדים משינוי. אבל אם ההורה ישרד לילד ביטחון בהחלטה, הילד ילך איתו".

ככלל, שי סבור כי גם גיל שש הוא מוקדם מדי למעבר לבית הספר, וכי במקומות רבים בעולם המעבר קל יותר, והילדים בשלים יותר. "אם היו נותנים לילדים יותר זמן במסגרת של הגן, ובית הספר היה משפר את המעבר באמצעות מסגרות רכות ופחות פורמליות, לא היתה בעיה. הגיל הצעיר מקשה על הילדים את המעבר", הוא קובע. כדוגמה הוא מביא את מערכת החינוך בפינלנד, הידועה בהישגיה הגבוהים. שם מתחילים הלימודים בבית הספר בגיל שבע

ביקורת על תופעת ההדלגה - הורים המבקשים לדלג על שנת הגן האחרונה ולהקדים את המעבר של ילדיהם לבית הספר, לאחר שקיבלו אישור ממשרד החינוך. שי סבור כי אף שההחלטה מתקבלת על פי חוות דעת של הגננת, רופא ילדים וחוות דעת פסיכולוגית, הניסיון מלמד כי רבים מהילדים שעלו לכיתה א' בגילאים צעירים, גילו קשיים שאינם מתחילים בהכרח מיד בכיתה א'.

"זו תפישה מובהקת של העולם ההישגי, לפיה ככל שהילדים יתקדמו מהר יותר, יהיה להם טוב יותר. ההורה סבור שהילד שלו חכם ומפותח וחבל שיבזבז עוד שנה בגן, אז כדאי להעביר אותו לבית הספר, כדי שיתקדם. אבל אני רוצה להזהיר את ההורים מפני זה, זו טעות גדולה. הילד לא ישיג מזה כלום. כיועץ, מטפל